

המקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרופאלי זי"ע מ'שה א'הרן ח'ור עלו על ראש הגבעה כדי לבטל ג' קליפות מ'שחית א'ף ח'ימה

בלב שהרשעים יש להם מנוחה בשבת, ואין אותם ממונים שולטים עליהם בשבת, ושלושתם רשומים בפסוק והוא רחום".

ומקור הדבר בזוהר חדש (מדרש רות דף ע"ט.), כי מטעם זה תיקנו לומר כל לילה לפני תפלת ערבית הפסוק (תהלים עח-לח): "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו", כדי להתפלל על ביטול ג' קליפות משחית אף חימה, הממונות על הגיהנם בלילות, ונרמז בפסוק זה: "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית", להכניע קליפת "משחית", "והרבה להשיב אפו", להכניע קליפת "אף", "ולא יעיר כל חמתו", להכניע קליפת "חימה", לכן בשבת שאין גיהנם לרשעים אין אומרים בתפלת ערבית "והוא רחום".

הנה כי כן זכינו להבין קצת מה שרמז לנו הקדוש רבי שמשון, כי מ'שה א'הרן ח'ור עלו על ראש הגבעה כדי לבטל ג' ראשי הקליפות מ'שחית א'ף ח'ימה. והוסיף רבי שמשון לרמז בזה מה שאמרו בגמרא (עירובין יז:): "מים אחרונים חובה". ומבואר הטעם בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קנד:): שצריך לתת לסטרא אחרא את חלקו כדי שלא יתגרה בנו, ולפי האמור הרמז בזה מ'ים א'חרונים ח'ובה ראשי תיבות מ'שחית א'ף ח'ימה. ויש להעיר כי רמז זה מקורו מדברי מורו ורבו של רבי שמשון המקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" (פרשת בלק): "ובקליפה מ'שחית א'ף וח'מה מ'ים א'חרונים ח'ובה".

ישוב הסתירה מד' קליפות: עון, משחית, אף, חימה

אמנם יש להעיר וכבר נשאלנו על כך מכמה תלמידי חכמים, שמצינו סתירה לכך מהרבה מקומות כי ד' קליפות הן: עון, משחית, אף, חימה, כמבואר בתיקוני זוהר (תיקון לז עח:): "והיינו דתיקנו בצלותא לגבייהו, והוא רחום יכפר עון, דא עון, ולא ישחית, דא משחית, והרבה להשיב אפו, דא אף, ולא יעיר כל חמתו, דא חימה". פירוש מטעם זה תיקנו לומר בתפלות: "והוא רחום יכפר עון", לבטל קליפת עון, "ולא ישחית", לבטל קליפת "משחית",

אלא שעתה מוטלת עלינו חובת הביאור, מאחר שמשה רבינו בחר לצרף אליו דוקא את שני קדושים הללו אהרן וחור, משמע שהיה בהם כח מיוחד לסייע לו להכניע את עמלק, ובכך מה היה הכח מיוחד שלהם שלא היה למשה רבינו אדון כל הנביאים. עוד צריך ביאור מה שדקדק הכתוב להזכיר אצל כל אחד מהם תיבת "אחד" - "ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד", ולכאורה היה מספיק לומר: "ואהרן וחור תמכו בידי מזה ומזה".

מ'שה א'הרן ח'ור הכניעו בקדושתם את מ'שחית א'ף ח'ימה

רחש לבי דבר טוב לבאר הקשר בין החוט המשולש משה אהרן וחור, על פי מה שכתב המקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרופאלי זי"ע ב"לקוטי שושנים" [נדפס בסוף ספר "קרניים" עם פירוש "דן ידיו" לקדוש הני"ל] (ד"ה איתא בתיקוני זהר) רמז נפלא במקרא שכתוב: "ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה", כי ראשי שמות של מ'שה א'הרן ח'ור מבטלים בקדושתם את ראשי שמות של ג' הקליפות מ'שחית א'ף ח'ימה, וזהו שעלו "על ראש הגבעה" - "ראש" דייקא, כדי להכניע בקדושת שמותם את ג' קליפות הללו.

ונראה לברר מקחו של צדיק נשגב הקדוש רבי שמשון זי"ע [שנהרג על קדושת ה' בשנת ת"ח ות"ט, והעידו עליו הצדיקים שהיתה בו נשמת משיח בן יוסף, ראה בסוף המאמר לפרשת ויחי מקורות לכך] כדי שיהיו שפתותיו דובבות בקבר, ונפתח בדברי רבינו בחיי פרשת יתרו על הפסוק (שמות כ-ח): "זכור את יום השבת לקדשו", שהביא בשם מדרש תנחומא (פרשת כי תשא אות לג) כי אפילו הרשעים יש להם מנוחה מהגיהנם בשבת, והוסיף על כך בלשון קדשו:

"ומטעם זה אין אנו אומרים בערבית של שבת והוא רחום, מפני ששלושה מלאכים, והם משחית אף וחמה, שהם ממונים על הרשעים ביסורי גיהנום, אין להם רשות בשבת, וכדי לקבוע

בפרשתנו פרשת בשלח אנו למדים על המלחמה הנוראה של עמלק, שיצא להילחם עם ישראל בדרך בצאתם ממצרים (שמות יז-ח):

"ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הילחם בעמלק, מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידי, ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להילחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה, והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד, ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש".

מדברי הזוהר הקדוש (פרשתנו סה:) למדנו חידוש גדול, כי מלחמה זו של עמלק עם ישראל היתה קשה עד כדי כך, שמיום בריאת העולם לא היתה מלחמה כזו, ולא תהיה כמותה עד שיבוא מלך המשיח, כי המלחמה היתה בשני מישורים, במישור הגשמי בין עמלק לישראל בעולם הזה, ובמישור הרוחני בין כח הטומאה של עמלק לכח הקדושה של ישראל למעלה.

על פי האמור נשכיל להבין מה שחילק משה את מערך המלחמה עם עמלק לשתי מערכות גשמית ורוחנית, את מערך המלחמה הגשמית מסר לתלמידו ומשרתו הנאמן יהושע: "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הילחם בעמלק", ואת מערך המלחמה הרוחנית לקח לעצמו: "מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידי".

התורה הקדושה מגוללת לפנינו, כמה קשה היתה המלחמה הרוחנית שניהל משה רבינו על ראש הגבעה: "וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד". כפי הנראה ידע משה רבינו כבר מראש שמלחמה זו תהיה קשה, לכן צירף אליו את אהרן וחור ככתוב: "ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה".

"והרבה להשיב אפוי", לבטל קליפת "אף", "ולא יעיר כל חמתו", לבטל קליפת "חימה".

וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת בראשית כג:): "ובגין דא מצלין והוא רחום יכפר עון, דא סמאל דאיהו נחש, ולא ישחית דא משחית, והרבה להשיב אפו דא אף, ולא יעיר כל חמתו דא חימה, בגין דלא ירדפון בתר צלותא, וכמה מלאכי חבלה תליין מנייהו". וביותר יפלא שהרי הקדוש רבי שמשון עצמו מביא ב"לקוטי שושנים" (שם), שצריך לכוון בתפלת "והוא רחום" לבטל ד' קליפות הרמוזות בפסוק זה: עון, משחית, אף, חימה.

מהר"ש מאוסטרופאלי: מ'שה א'הרן ח'ור עלו ראש הגבעה, לבטל בראשי שמותם ג' קליפות מ'שחית א'ף ח'ימה

מ'שה אמר: "כי יגורתי מפני האף וחימה", לכן לקח צירף א'הרן ח'ור כדי שיבטלו ב' קליפות א'ף ח'ימה

"וידי משה כבדים", כי מפאת שהיה צדיק גמור היה קשה לו לעורר את ישראל בתשובה בהרמת ידיו

"אהרן וחור תמכו בידיו", כי שורש נשמתם היה מעולם התשובה, שהרי אהרן עשה את העגל כדי להורות תשובה

ארס של כפירה לשאול: "היש ה' בקרבנו אם אין", נתנו כח לג' הקליפות משחית"ת א"ף חימה"ה להילחם עם ישראל מלחמה רוחנית למעלה, ועל ידי זה הצליחו גם עמלק אומתו של הס"מ למטה להילחם עם ישראל מלחמה גשמית.

לכן נתחכם משה רבינו לחלק את מערך המלחמה עם עמלק לשנים, את מערך המלחמה הגשמית עם עמלק למטה מסר ליהושע, ואילו את מערך המלחמה הרוחנית עם קליפת עמלק למעלה לקח לעצמו, ומאחר שעל ידי עוון הכפירה נתנו כח לג' הקליפות, על כן "ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה" – לבטל מ'שחית א'ף ח'ימה על ידי קדושת ראשי שמותם מ'שה א'הרן ח'ור.

נשכיל להבין לפי זה מה שבחר משה רבינו לנהל את המלחמה הרוחנית כנגד ג' הקליפות על ידי שהרים את ידיו כלפי מעלה, כמו שכתוב: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", על פי מה ששינוי במשנה (ר"ה כט): "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך, כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים".

ולפי דברינו נתכוון שישבו בתשובה שלימה על עוונם, כדי שיזכו לכפרה בבחינת: "והוא רחום יכפר עון", ועל ידי זה יבטלו גם ג' קליפות משחית"ת עו"ן חימ"ה הרמוזות בהמשך הכתוב: "ולא ישחית, והרבה להשיב אפוי", ולא יעיר כל חמתו"ו", ולכן צירף עמו את אהרן וחור לעשות היחוד של מ'שה א'הרן ח'ור המבטלים בקדושתם את מ'שחית א'ף ח'ימה.

"כי יגורתי מפני האף והחימה"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר כוונתו העמוקה של משה רבינו, שבחר לצרף אליו בראש הגבעה את אהרן וחור שיתמכו בידיו כדי לעורר את ישראל בתשובה, ולהכניע בכך את ג' הקליפות שתחת הס"מ שרו של עמלק, על פי מה שאמר

בעקבות העוון, "ולא ישחית, והרבה להשיב אפוי", ולא יעיר כל חמתו"ו".

ולפי זה מדויק גם כן לשון הזוהר הנ"ל (פרשת בראשית כג:): "והוא רחום יכפר עון, דא סמאל דאיהו נחש", שמפתה את האדם לעשות עוון, "ולא ישחית דא משחית, והרבה להשיב אפו דא אף, ולא יעיר כל חמתו דא חימה". הרי שהעוון עצמו הוא על ידי הס"מ שהוא הנחש הקדמוני המפתה את האדם לדבר עבירה.

ויש לומר בזה רמז נאה בפסוק (משלי כז-י): "טוב שכן קרוב מאח רחוק" – "שכן קרוב" הוא היצר טוב השוכן בלבו של אדם, ומפרש מהי התועלת של אותו שכן טוב, "מאח רחוק", שמסייע לאדם לעסוק בתורה ובעבודת ה', ומרחיק בכך את ג' הקליפות מא"ח נוטריקון מ'שחית א'ף ח'ימה, שלא ישלטו באדם.

שרו של עמלק הוא היצר הרע שמעורר את ג' הקליפות

בדרך המלך נלך לבאר בזה, מה ראה משה רבינו על ככה במלחמת עמלק לעלות יחד עם אהרן וחור, כדי לבטל בתפלתו ובראשי שמותם מ'שה א'הרן ח'ור את ג' ראשי הקליפות מ'שחית א'ף ח'ימה, על פי מה שלמדנו ממסמכות הכתובים, כי הסיבה למלחמת עמלק היא משום שחטאו ישראל בהרהורי כפירה, כמו שכתוב (שמות יז-ח):

"ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין, ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים". ופירש רש"י: "ויבוא עמלק וגו'. סמך פרשה זו למקרא זה לומר, תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם, ואתם צועקים אלי ותדעו היכן אני".

נמצא לפי זה כי על ידי ששמעו ישראל בקולו של היצר הרע הוא שרו של עמלק, שהכניס בהם

והוסיף שם רמז נפלא לבאר בזה מה שיעץ יתרו למשה (שמות יח-כא): "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע, ושמת עליהם שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמשים, ושרי עשרות". הענין בזה הוא כי ראשי התיבות של אלפים מ'אות ח'משים ע'שרות הוא כראשי תיבות של ד' הקליפות א'ף מ'שחית ח'ימה ע'ון, לרמז כי שרי תורה הללו מבטלים בקדושתם את ד' הקליפות. הנה כי כן איך זה מסתדר עם מה שכתב תוך כדי דיבור כי מ'שה א'הרן ח'ור ראשי תיבות מ'שחית א'ף ח'ימה, שעלו על ראש הגבעה כדי לבטל ג' קליפות הללו, ובכן מדוע עלו לבטל רק ג' הקליפות ולא הקליפה הראשונה "עון".

ואחרי העיון נראה לפי עניות דעתי ליישב סתירה זו באופן ברור מאד, כי למעשה שורש כל הרע הוא העוון עצמו שנעשה על ידי היצר הרע הוא הס"מ, המפתה את האדם לעבור עבירה ומפילו ברשתו, ועל ידי עוון זה שולטים בו ג' המחבלים משחית אף וחימה המענישים בגיהנם כדי למרק אותו עוון. ויש להוסיף כי מטעם זה הם ג' מחבלים כנגד ג' חלקים של העוון מחשבה דיבור ומעשה.

נמצא לפי זה כי שתי השמועות נכונות מאד ואין ביניהן שום סתירה, כי מה שכתוב בזוהר חדש ובדברי רבינו בחיי שישנו ג' קליפות משחית אף חימה, שצריך לכוון להישמר מהן בתפלת "והוא רחום", הוא אמת ויציב שהרי על ידי העוון במחשבה דיבור ומעשה נותנים כח לג' קליפות הללו לשלוט, ומה שמצינו כמה פעמים שצריך להכניע ד' קליפות: עון, משחית, אף, חימה, הוא גם כן אמת ויציב, שהרי העוון עצמו נעשה על ידי היצר הצורר וצריך להכניע גם אותו בתפלתנו שלא ישלוט בנו.

ובאמת כאשר נתבונן נראה כי ענין זה מדויק להפליא בפסוק "והוא רחום", כי מתחילה אנו מתפללים להקב"ה: "והוא רחום יכפר עון", שיכפר לנו את העוון עצמו. זאת ועוד, שלא יתן לג' הקליפות משחית"ת א'ף ח'ימה"ה לשלוט בנו

אלהים, כיון שלא שמע להן עמדו עליו והרגוהו... ואחר כך הלכו אצל אהרן אמרו לו קום עשה לנו אלהים, כיון ששמע אהרן כן מיד נתיירא... אמר אהרן מה אעשה, הרי הרגו את חור שהיה נביא, עכשיו אם הורגים אותי שאני כהן, מתקיים עליהם המקרא שכתוב (איכה ב-כ) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ומיד הם גולין... אמר אהרן אם בונין הן [את העגל] אותו הסירחון נתלה בהן, מוטב שיתלה הסירחון בי ולא בישראל... אמר לו הקב"ה לאהרן, אהבת צדק, לצדק את בני ושנאת מלחייבן, על כן משחך אלקים אלקיך, אמר לו, חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה."

ענין זה מבואר גם כן בגמרא (סנהדרין ז, אלא ששם מבואר כי אם היו ישראל הורגים גם את אהרן, לא היתה להם תקנה לעולמים: "ראה חור שזבוח לפניו, אמר אי לא שמענא להו, השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ולא הויה להו תקנתא לעולם, מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויה להו תקנתא בתשובה".

מסירות נפש של אהרן גדולה משל חור

והנה ב"תורת משה השלם" למרן ה"ח"תם סופר" (פרשת כי תשא דף קצד ד"ה ויעשהו) מצינו חידוש גדול, כי מה שעשה אהרן את העגל כדי להציל את ישראל מכליה היתה מסירות נפש אמיתית, על פי מה שהביא בשם חסיד קדמון, כי "מסירות נפש" פירושה למסור גם את הנפש הרוחנית לה', כלומר להיות מוכן לאבד גם את חלקו בעולם הבא על קדושת השם, כי אם הוא מוסר רק את גופו בעולם הזה, לא היינו מכנים זאת "מסירות נפש" אלא "מסירות גוף".

נמצא לפי זה כי מסירות נפש של אהרן היתה גדולה ממסירות נפש של חור, כי חור מסר רק את גופו בעולם הזה, ואילו אהרן מסר גם את נפשו להציל את ישראל מכליה, שהרי היה מוכן לאבד את חלקו בעולם הבא שיקרא חטא העגל על שמו, ובשכר זה בחר בו הקב"ה להיות כהן גדול.

ולפי מה שלמדנו מדברי רבי יהושע בן לוי כי חטא העגל היה גזירת המלך: "ליתן פתחון פה לבעלי תשובה", הרי לנו דברים ברורים כי אהרן זכה להכניס בישראל את עבודת התשובה, ומזה נשכיל להבין כי שורש נפשו של אהרן הוא מעולם התשובה. וזהו ששינוי במשנה (אבות פ"א מ"ב): "הלל אומר הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרנ לתורה". ופירש הרע"ב בשם אבות דרבי נתן:

"וכיצד היה מקרב הבריות לתורה, כשהיה יודע באדם שעבר עבירה, היה מתחבר עמו ומראה לו

ח"תם סופר: אהרן מסר נפשו לעשות העגל ולאבד את חלקו בעולם הבא כדי להציל את ישראל מכליה

חור שמסר נפשו ליהרג על קדושת השם, גרם בעקיפין שיעשה אהרן העגל כדי להציל את ישראל מכליה

"ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד" - בזכות אהרן שמסר נפשו להציל את ישראל "גוי אחד בארץ" מכליה

"ומזה אחד" - בזכות חור שמסר נפשו למנוע את העגל בשביל אמונת היחוד: "ה' אלקינו ה' אחד"

גמור היה קשה לו לעורר את החוטאים בתשובה, "ואהרן וחור" שהיה להם קשר לתשובה, "תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד", ועל ידי זה היה משה יכול להחזיק את ידיו הקדושות למעלה ולעורר את ישראל לתשובה שלימה. [סימנא מילתא מש"ה אהרן חור" בגימטריא בע"ל תשובה].

חלקו של אהרן בעבודת התשובה

עתה נבאר הקשר הנפלא של אהרן וחור עם עולם התשובה, ונתחיל עם אהרן על פי מה שמצינו בפרשת כי תשא כי אהרן גרם לעשיית העגל, עד כדי כך שאחיו משה הביע לפניו את פליאתו (שמות לב-כא): "ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטא גדולה". ולכאורה יפלא שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (משלי יב-כא): "לא יאונה לצדיק כל און". הנה כי כן איך נגרם על ידי אהרן קדוש ה' חטא כל כך גדול. אך ביאור הענין הוא על פי מה ששינוי בגמרא (ע"ד ז):

"אמר רבי יהושע בן לוי, לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה". ופירש רש"י: "כלומר גיבורים ושליטים ביצרים היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה".

נמצינו למדים מזה, שלא יצא שום ממשול על ידי אהרן הכהן, אלא אדרבה הקב"ה בחר בו לקיים על ידו גזירת המלך לעשות העגל כדי להורות תשובה לישראל. ויש להוסיף עוד על פי מה שמצינו כי אהרן הכהן עשה את העגל רק כדי להציל את ישראל מכליה, ובזכות זה נתן לו הקב"ה כהונה גדולה, כמו שדרשו במדרש (ויק"ר ג) מקרא שכתוב (תהלים מה-ח): "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלקים אלקיך שמן ששון מחברייך".

"בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, בתחילה הלכו אצל חור אמרו לו (שמות לב-א) קום עשה לנו

משה רבינו בתוכחתו לישראל על חטא העגל בפרשת עקב, שהתפלל עליהם ארבעים יום וארבעים לילה (דברים ט-טז): "כי יגורתי מפני האף והחמה אשר קצף ה' עליכם להשמיד אתכם". ואמרו על כך במדרש (שמו"ר מא-ז):

"אמר הקב"ה למשה, הם קמו לצחק בעבודת כוכבים ואתה יושב כאן, רד. אותה שעה ביקש משה לירד, ומצא מלאכי חבלה ונתיירא מהם ולא ירד, כמו שכתוב כי יגורתי מפני האף והחמה. מה עשה משה, הלך ואחז את הכסא שנאמר (איוב כו-ט) מאחז פני כסא פרשו עליו עננו, פרש והגין עליו הקב"ה".

ולפי דברי רבי שמשון יש לומר הטעם שנתירא דוקא מב' אלו, כי מאחר שהאות הראשונה בשמו של מ'שה מורה שיש בכוחו לבטל רק קליפת מ'שחית, לכן היה מתיירא מב' קליפות אף חימה שלא נרמז ביטולם בשמו. הנה כי כן מטעם זה לקח עמו את אהרן חור, שראשי תיבות שמותם מורה שיש בכוחם להכניע אף ח'ימה.

אלא שעדיין מוטלת עלינו חובת הביאור ליישב הפליאה, איך אפשר כי משה רבינו בגודל קדושתו לא היה מסוגל להכניע את ב' הקליפות אף וחימה, עד כדי כך שאמר: "כי יגורתי מפני האף והחימה", ואילו אהרן וחור שלא היו במדרגתו של משה היו יכולים להכניען, ובכן מה היה הכח המיוחד של חור ואהרן שלא היה למשה להכניע ב' קליפות אלו.

חשבתי דרכי לבאר הענין בזה, כי משה מצד עצמו היה צדיק גמור שאין למעלה ממנו, כמו שהעיד עליו הקב"ה כביכול בעצמו (במדבר יב-ז): "בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות, ותמונת ה' יביט". נמצא כי מצד עצמו לא היה לו קשר לעולם התשובה על החטא, והיה קשה לו לעורר לבד את ישראל בתשובה.

לכן נתחכם לצרף אליו את אהרן וחור, שמצד שורש נשמתם היה להם קשר אמין עם עולם התשובה כמו שנבאר בהמשך הדברים. וזהו פירוש הכתוב: "וידי משה כבדים", כי בהיותו צדיק

בצלאל עשה את המשכן זכות מסירות נפשו של חור

ועתה בא וראה מה שמצינו ראייה ברורה לקשר בין אהרן וחור בחטא העגל כדי להורות תשובה, מה שמצינו כי הקב"ה פרע שכר לחור על מסירות נפשו בחטא העגל, שכן בנו בצלאל בן אורי בן חור עשה את המשכן, כמבואר במדרש (שמו"ר מח-ג) על הכתוב בפרשת ויקהל (שמות לה-ל):

"ויאמר משה אל בני ישראל, ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור. מה ראה להזכיר כאן חור, אלא בשעה שביקשו ישראל לעבוד עבודת כוכבים נתן נפשו על הקב"ה ולא הניחן, עמדו והרגוהו, אמר לו הקב"ה, חייך שאני פורע לך... כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם, שנאמר ראה קרא ה' בשם בצלאל וימלא אותו רוח אלקים."

יש לבאר מהו השכר לחור מדה כנגד מדה שבצלאל בן בנו עשה את המשכן, על פי הידוע כי המשכן הוא כפרה על חטא העגל, כמו שכתוב בפרשת פקודי (שמות לח-כא): "אלה פקודי המשכן משכן העדות", ופירש רש"י: "עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם".

הנה כי כן מאחר שחור מסר נפשו ליהרג על קדושת השם שלא לעשות העגל, והרי בסופו של דבר חטאו ישראל בעגל, לכן בחר הקב"ה בנכדו "בצלאל בן אורי בן חור" שהיה רק בן י"ג שנה, וימלא אותו רוח חכמה, כדי שיעשה את המשכן לכפר לישראל על חטא העגל, ובכך יתמלא רצון חור וזקינו שלא יהיה בישראל חטא העגל.

הרי לנו דברים ברורים כי אהרן וחור שגרמו להכניס את אור התשובה בישראל, על ידי חטא העגל שהיה גזירת המלך כדי להורות תשובה לרבים, זכו שניהם לקחת חלק בעבודת המשכן שהוא כפרה על חטא העגל, כי חור זכה שכן בנו בצלאל עשה את המשכן, ואילו אהרן זכה להיות כהן גדול בעבודת המשכן.

מעתה על פי כל האמור זכינו להבין מעט מזעיר מה עמקו מחשבות משה רבינו ע"ה רעיא מהימנא, שבחר לקחת עמו את אהרן וחור אל ראש הגבעה, אשר "תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד", כדי שיוכל להחזיק את ידיו הקדושות כלפי מעלה ולעורר את ישראל לתשובה שלימה, ועל ידי זה הכניעו את ג' הקליפות שעורר עמלק מ'שחית א'ף ח'ימה, בקדושת ראשי השמות של החוט המשולש מ'שה א'הרן ח'ור.

להם עגל, כי אם היו הורגים גם אותו לא היתה להם תקנה לעולם. הנה כי כן הרווחנו להבין מה שבחר משה דוקא בחור ואהרן, שיעלו עמו על ראש הגבעה להחזיר את ישראל בתשובה, כי ידע ברוח הקודש ששני קדושים הללו אהרן וחור הם בבחינת "תרין רעין דלא מתפרשין", להכניס בישראל את הוראת התשובה, לכן צירפם יחד לתמוך בידיו כדי לעורר את ישראל לתשובה שלימה.

"מזה אחד ומזה אחד" ב' סוגי מסירות נפש

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד לפרש בזה דקדוק לשון הכתוב: "ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד", על פי מה ששנינו בגמרא (ברכות ו):

"הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו, אמר ליה (שמואל ב ז-כג) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ... אמר להם הקב"ה לישראל... אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברים ו-ד) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

אמור מעתה כי זהו פירוש הפסוק: "וידי משה כבדים", כי בהיותו צדיק שאין לו קשר עם חטאים, היה קשה לו לעורר את החוטאים בתשובה, "ואהרן וחור" שמצד שורש נשמתם היה להם קשר לעולם התשובה, "תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד", פירוש, "מזה אחד", בזכות מסירות נפשו של אהרן להציל את ישראל מכליה שהם גוי "אחד" בארץ, "ומזה אחד", בזכות חור שמסר נפשו שלא לעשות העגל מפאת האמונה כי: "ה' אלקינו ה' אחד".

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מדוע נתיירא משה מב' קליפות אף ח'ימה, כי כשראה שבשמו מ'שה רמוז שהוא יכול להכניע רק קליפת מ'שחית, ואילו בראשי שמותם של א'הרן ח'ור רמוז שהם יכולים להכניע ב' קליפות א'ף ח'ימה, הבין מזה שהסיבה לכך היא כי ביטול קליפות אף וח'ימה הוא רק בכח התשובה על החטא, ומפאת צדקתו לא היה לו שום קשר למושג של חטאים ותשובה, ולכן בחטא העגל נתיירא משה מב' קליפות הללו אף וח'ימה כמבואר במדרש הנ"ל.

אך לעומת זה אהרן וחור שהיה להם קשר לחטא העגל, אשר כפי המבואר בגמרא היתה גזירת המלך כדי להורות תשובה לישראל, ולכן על ידי כח התשובה שגרמו בישראל היו יכולים להכניע גם קליפות אף וח'ימה, על כן צירפם אליו ושלשתם יחד מ'שה א'הרן ח'ור עלו ראש הגבעה לבטל ג' קליפות מ'שחית א'ף ח'ימה.

פנים צהובות, והיה אותו אדם מתבייש ואמר, אילו היה יודע צדיק זה מעשי הרעים, כמה היה מתרחק ממני, ומתוך כך היה חוזר למוטב, הוא שהנביא מעיד עליו (מלאכי ב-ו) בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוון".

חלקו של חור בעבודת התשובה

נמשיך במסע הקודש לבאר הקשר של חור עם עולם התשובה, ולכאורה מאחר שמסר נפשו בפועל ממש ולא עשה את העגל, הרי למראית עין לא היה לו שום חלק ונחלה בהוראת התשובה של חטא העגל. אולם כאשר נתבונן היטב נראה כי אין הדבר כן, אלא אדרבה בעקיפין היה לו חלק גדול בהוראת התשובה של חטא העגל.

והביאור בזה, לפי מה שלמדנו מדברי הגמרא והמדרש הנ"ל, כי אהרן קדוש ה' היה מוכן ומזומן למסור נפשו בפועל ליהרג על קדושת השם שלא לעשות העגל, אלא שאמר: "מה אעשה, הרי הרגו את חור שהיה נביא, עכשיו אם הורגים אותי שאני כהן, מתקיים עליהם המקרא שכתוב, אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא", ולא תהיה להם תקנה לעולם, לכן החליט למסור את נפשו בעולם הבא באומרו: "מוטב שיתלה הסירחון בי ולא בישראל".

נמצא לפי זה כי אם היו מקדימים ישראל לפני שהלכו אל חור, ללכת תחילה אל אהרן לבקש ממנו שיעשה להם עגל, לא היה מהסס אפילו לרגע קט ליהרג על קדושת השם בפועל ממש, ולא היה עושה להם את העגל, אולם מאחר שהלכו תחילה אל חור שסירב לעשות להם עגל והרגוהו, ורק אחר כך הלכו אל אהרן לבקש גם ממנו לעשות להם עגל, לא היתה לו שום ברירה מלבד לעשות להם עגל כדי להציל את ישראל מכליה.

עתה נלך עוד צעד קדימה בשאלת הבהרה, מה היה קורה אילו היו היוצרות מתהפכות בעושי העגל, שבמקום ללכת קודם לחור ואחר כך לאהרן, היו מקדימים ללכת אל אהרן לבקש ממנו שיעשה להם עגל, אשר כפי המבואר היה אהרן מוסר נפשו ליהרג על קדושת השם ולא היה עושה להם עגל, ואחר כך היו הולכים אל חור לבקש ממנו שיעשו להם עגל, הרי ברור כי חור היה צריך לעשות מה שאהרן עשה, לעשות להם עגל כדי להציל את ישראל מכליה.

כאשר נתבונן נשכיל להבין מזה כי גם חור היה לו חלק בעשיית העגל, שהרי על ידי שמסר נפשו ליהרג על קדושת השם שלא לעשות העגל, גרם בכך שלא בידיעתו לכפות על אהרן שיצטרך לעשות

לעילוי נשמת הגאון רבי שלום חיים בן עליזה זצ"ל נדבית דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com